

JEWISHLAND

Un regizor
din New York,
un film cu Maia
Morgenstern și...

Ce nu știu
americanii
despre noi
și Holocaustul
din România

multe despre noi. „Americani - spune el - știu că există două comunități evreiești în lume: cea din S.U.A. și cea din Israel. Restul lumii evreiești nu există pentru ei. Nu cunosc nimic despre evreii din Europa de Vest și, cu atât mai puțin, despre cea din Est. Dacă le vorbești despre Holocaust, unii au auzit despre asta, dar ca ceva oribil care s-a petrecut în Polonia. Că sute de mii de evrei români au murit în condiții oribile le e complet necunoscut, cum le e necunoscut și martiriul evreilor francezi sau olandezi”.

A doua zi după discuția noastră, dl Harris Salomon urma să viziteze Templul Coral din București și Muzeul de Istorie a Evreilor. Avea o vagă idee despre Transnistria și era sincer uimit, așa spune chiar indignat, la fel de sincer, că nicăieri nu există într-un loc public din țara noastră un monument dedicat martirilor evrei care au murit acolo. Era, totodată, din puținul aflat, admirativ pentru modul în care evreii din România și-au păstrat iudaitatea.

- Am auzit că veți realiza un film artistic despre Holocaust în care va juca și Maia Morgenstern.

- Așa este. Din păcate, nu i-am putut oferi decât un rol secundar. Dar și celebrul Richard Dreyfus va juca în film, tot un asemenea rol, pentru care a insistat mult să fie angajat. Va fi o poveste de dragoste pe fondul tragediei din anii '40-'45. Tinerii de azi, din S.U.A., cel puțin, nu mai suportă filme cu război. Ca mesajul să ajungă la ei, trebuie să le faci filme de dragoste. „Gardul”, cum se va numi filmul meu, e însă un caz real, care mă preocupă de patru ani. Am scris scenariul și produc filmul. Regizorul e un englez, Philippe Saville, și avem un buget de zece milioane de dolari. Acum patru ani, pe un canal de televiziune au apărut, la un talk-show, o pereche de evrei bătrâni, Herman și Roma Rosenblatt, care au spus povestea lor. În anii războiului, Herman, care avea 16 ani și mama lui, evrei polonezi, au ajuns într-un lagăr de muncă. Într-o zi la gard și i-a văzut o fată de vârsta lui, în zdrențe ca și el și deplorabil de slabă, Roma, care avea niște ochi care l-au cucerit pentru toată viața. Și fata a găsit ceva romantic la Herman. Dar între ei era gardul de sârmă ghimpată: erau în lagăre diferite. Nu se știe de unde își procura Roma alimente, dar venea în fiecare zi la gard și îi dădea lui Herman acest supliment de hrană care era, la propriu, vital în acele momente. Într-o zi, Roma nu a mai venit (fusese deportată în alt lagăr). Herman nu a știu ce se întâmplase, murise oare Roma? A venit eliberarea, emigrarea în America, Herman s-a stabilit în Brooklyn și, ani la rând, a refuzat orice propunere de căsătorie. Până când, exact ca în filme - dar asta e o poveste reală, de viață -, din taxi a văzut într-o florărie o vânzătoare care nu putea fi decât Roma. Ați ghicit: a coborât din taxi, s-au recunoscut, s-au căsătorit și de peste 50 de ani sunt împreună. Locuiesc în Florida. Maia Morgenstern va juca rolul mamei lui Herman. Dreyfus va fi Herman la maturitate. Aceasta e povestea, aceasta e viața, acesta va fi filmul.

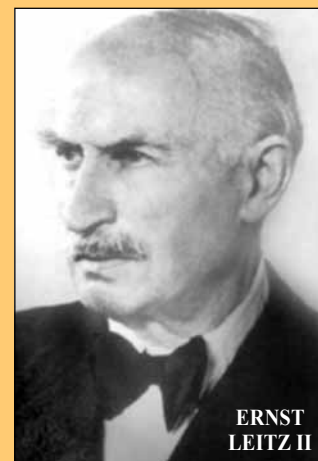
Iar Harris Salomon va pleca de aici decis să povestească americanilor despre Comunitatea noastră.

ANDREI BANC

„Nu știu nimic!”. Acesta a fost leitmotivul, surprinzător, al discuției noastre. Harris Salomon are 45 de ani, e evreu american, „born in America”, e evreu în fiecare fibră a sufletului său și e pasionat de viața și de soarta poporului său, a cărui existență e practic necunoscută americanului tipic. Și nu numai acestuia, ci și evreului american tipic. A venit la București ca membru în juriul Festivalului „Dakino”. Discuția noastră, de peste o oră, a fost un șir de surprize pentru amândoi. El, care produce filme documentare și show-uri de televiziune, cu tematică generală, dar unele și despre Holocaust, nu știa practic nimic despre Comunitatea din România, despre istoria ei, era uimit de ceea ce afla de la mine despre soarta Comunității noastre în timpul războiului, dar și despre emigrarea ei în Israel, despre situația ei actuală etc. Eu eram surprins de ignoranța lui. Ignoranța unui regizor american care, peste câteva luni, va începe turnarea (în Ungaria), a unui film artistic despre... Holocaust. Dar dl Harris Salomon e un tip foarte simpatic și însuflețit în pasiunea lui de a afla cât mai

Povestea „Trenului libertății”, creat de Ernst Leitz II, patronul firmei „Leica”, e puțin cunoscută. Ea a ajuns în paginile presei străine după ce, la recenta reuniune a Societății americane de Istorie „Leica”, ce a avut loc la Portland, în Statele Unite, George Gilbert a ținut o comunicare asupra acestui subiect.

Firma „Leica” a fost fondată la Wetzlar (Germania), în 1869, de Eric Leitz. Ea a devenit celebră pentru aparatele sale de fotografiat și, mai ales, după ce a inventat prima cameră de filmat pe 35 mm, a ajuns o marcă de renume mondial. „Leica” era condusă, la începutul deceniului IV al secolului trecut, de Ernst Leitz

ERNST LEITZ II

II, un german protestant, cu o atitudine paternalistă față de muncitori. Pensii, concedii de boală, asigurare medicală - aceste avantaje sociale aproape necunoscute în lume la acea epocă au fost instituite încă de la începutul secolului la firma din Wetzlar. „Leica” folosea muncitori cu înaltă calificare, adesea din generații succesive ale aceleiași familii și avea grijă să îi mențină tocmai prin astfel de beneficii. Mulți dintre muncitorii de la „Leica” erau evrei. Imediat după ce Hitler a fost numit cancelar al Germaniei, Ernst Leitz II a început să fie asaltat de apeluri disperate ale asociațiilor săi evrei, care îl rugau să îi ajute să fugă din Germania cu familiile lor. Pentru a-și ajuta asociații și muncitorii evrei, Ernst Leitz II a stabilit ceea ce a devenit cunoscut pentru istorici ca „Trenul libertății - Leica”. Salariați, membrii lor de familie și chiar prietenii ai familiilor de evrei de la „Leica”, precum și proprietari de magazine ce vindeau produsele sale, erau „delegați” să lucreze la reprezentanțele „Leica” din Franța,

„Trenul libertății - Leica”

Anglia, Hong Kong și Statele Unite. Fiecare nou sosit în țările democratice avea la gât un aparat nou „Leica”. Refugiații erau plătiți de „Leica” cu o sumă lunară până își găseau de lucru în noile țări. „Trenul Leica” a ajuns la apogeul activității sale în 1938 și începutul lui 1939, când, la fiecare câteva săptămâni, grupuri de refugiați debarcau la New York. Exodul a încetat o dată cu 1 septembrie 1939, când a început războiul.

„Leica” era un important exportator pe piața americană și guvernul nazist avea o nevoie disperată de valută, plus că firma producea aparatură optică pentru armată. Așa că naziștii, până la un punct, au tolerat „Trenul libertății”. Dar Alfred Turk, unul dintre directorii firmei, a fost arestat pentru ajutorarea evreilor și eliberat numai după plata unei enorme răscumpărări. Fiica lui Leitz, Elsie Kuhn-Leitz, a fost închisă de Gestapo, fiind prinsă la granița cu Elveția, în timp ce ajuta un grup de femei evreice să treacă frontiera. Ea a fost eliberată, dar după ce a fost torturată în timpul interogatoriilor. După război, Elsie Kuhn-Leitz a primit numeroase onoruri pentru eforturile ei umanitare. Povestea aceasta nu a fost făcută publică fiindcă membrii familiei Leitz nu doreau să se laude cu această activitate umanitară, pe care au considerat-o ca o obligație morală, de conștiință. Abia după moartea ultimului membru al familiei Leitz, ea a devenit

cunoscută mai pe larg. Frank Dabba Smith, un rabin american care trăiește acum în Anglia, pregătește o carte intitulată „Cea mai mare invenție a familiei Leitz: «Trenul libertății - Leica»”. (A.B.)

Rabini... pe Internet

Veți să aflați cele mai detaliate lucruri despre practicile iudaice? N-aveți decât să accesați pe Internet site-ul www.erezhemdah.org și veți primi răspunsuri de la cei 35 de rabini care servesc acest site, purtând denumirea „Întrebă-l pe rabin”. Lansat cu cinci ani în urmă, site-ului i-au fost adresate până acum 11.000 de întrebări, legate în exclusivitate de probleme religioase. Se pun cele mai diverse întrebări, de la cele mai ciudate (Există oare evrei pe alte planete?) până la cele cu caracter practic (O femeie religioasă poate fi tratată de un medic ginecolog bărbat?), dar toate primesc răspunsuri punctuale. „Acordăm o mare atenție acestor întrebări și nu ne limităm să spunem da sau nu”, povestește Rabinul Yosef Carmel, decanul Institutului „Eretz Hemdah”, Institutul de Studii Iudaice Avansate din Ierusalim, care administrează site-ul. Rabini implicați dau răspunsuri documentate, aprobate de cel puțin alți doi rabini și traduse apoi în engleză.

În general, întrebările se referă la probleme bine definite în cadrul legilor halahice, dar unele sunt mai specifice, ca de pildă problema Șabatului pe Internet. Este vorba de

persoane practice care administrează un site sau un magazin on-line, în condițiile în care alți evrei, mai puțin religioși, utilizează Internetul de Șabat. Rabini au dat până la urmă un răspuns, apreciat de Rabinul Carmel drept „o premieră în cercetările iudaice”. „Dăm răspuns aproape la toate întrebările, cu excepția celor spirituale sau legate de Cabală. Când cineva ne-a întrebat dacă este adevărat că în iad focul îi va arde pe păcătoși, echipa de rabini a răspuns că nu știu, deoarece nimeni nu s-a întors de acolo ca să spună cum e”, a relatat Rabinul Carmel. (E.G.)

Bucătărie evreiască

De Hanuca, pregătim **LATKES CU MERE.**

Uleiul este ingredientul care trebuie să fie prezent în cazul preparatelor de Hanuca, în amintirea „minunii uleiului din candelă”, care a ars neîntrerupt opt zile. Latkes-ul este felul tradițional, dar care are zeci de variante, în funcție de zonă și de... fantezia

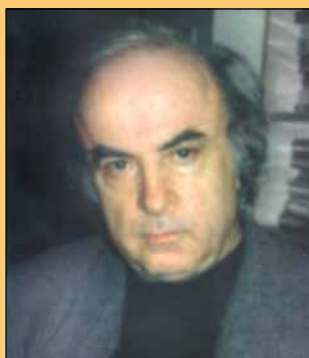
gospodinei. Următoarea rețetă are în compoziție și mere. Astfel, se bat bine două ouă, la care se adaugă o jumătate de ceașcă de suc de portocale, iaurt sau lapte. Într-un vas separat, se amestecă două căni de făină, o linguriță praf de copt, un vârf de sare și un sfert sau jumătate de ceașcă de zahăr, după gust. Se adaugă amestecul de ouă și trei mere curățate și rase nu foarte fine. Se încălzește uleiul. Se ia câte o porție cât intră într-o lingură de supă și se pune în uleiul fierbinte. Se prăjesc pe ambele părți câte două minute sau până când devin aurii. Se scot, se pun pe un șervețel de hârtie pentru a absorbi uleiul și se presară deasupra zahăr pudră. (E.G.)

„Un om pentru oameni”

Ziarul israelian de limbă română „Viața Noastră”, din 24 noiembrie 2006 a publicat un amplu interviu acordat de Shlomo David lui Bron Natanan, din Kiriat Bialik, intitulat „Un om pentru oameni”. Temele abordate erau legate de: ● cele șase volume de memorialistică despre comunitatea evreilor din Dorohoi ● eternizarea memoriei victimelor pogromului din Dorohoi, din 1940, prin plantarea în Munții Ierusalimului, a „Pădurii Martirilor Evrei” ● activitatea sa de animator al vieții culturale israeliene de limbă română: Cercul Cultural „Dr. Avraham Klein”; Fundația Culturală „Sarah și Haim Ianculovici”; Cercul Cultural „Șai Agnon” ● preocupările pentru pictură și pirogravură ● cele 12 volume de studii despre Ghematria.

Regizorul RADU MIHĂILEANU și scriitorul NORMAN MANEA - premiați de Tv.R. Internațional

Cu prilejul împlinirii a 11 ani de existență a postului Tv.R. Internațional, au fost premiate o serie de realizări artistice și de cooperare în domeniul social. Una dintre cele cinci distincții a revenit regizorului de film, scenaristului și scriitorului Radu Mihăileanu, pentru originalitatea și rafinamentul cu care a tratat tema universală a identității în filmele sale. Pentru pelicula sa „Va, Vis, Reviens”, care tratează problemele cu care se confruntă un copil etiopian - presupus faleza -, înfiat în Israel de o familie de evrei, precum și reacția societății față de un evreu de culoare, Mihăileanu a obținut premiul la Festivalul de la Berlin, fiind distins și cu Premiul César pentru regie. La rândul său, scriitorul Norman Manea a fost distins pentru succesul carierei de romancier și pentru felul în care a făcut cunoscută în lume cultura română. (E.G.)